

Naturverdier innenfor planområde for ny skiarena ved Vestmarkssetra, Bærum kommune

Terje Blindheim

BioFokus-notat 2012-22

BIO
FOKUS

Ekstrakt

BioFokus har på oppdrag fra Bærums Skiklub v/ Halvard Moe kartlagt naturverdier i planområde for ny skiarena ved Vestmarkssetra i Bærum kommune. Det er registrert en lokalt-regionalt verdifull kildepåvirket sumpskog, samt to andre naturobjekter med lokal verdi. Planlagte tiltak vil medføre forringelse av en eller flere av disse lokalitetene dersom foreslåtte avbøtende tiltak ikke gjennomføres. Området vurderes ut fra et biologisk mangfold perspektiv som godt egnet som skistadion da det allerede er sterkt påvirket av ulike inngrep. De registrerte naturkvalitetene er moderate, men det bør likevel vurderes i den videre planprosessen om de ikke kan ivaretas ved å justere de fremlagte planene.

Nøkkelord

Akershus
Bærum
Vestmarkssetra
Naturtyper
Kildeskog
Utbygging
Snøproduksjon
Vannuttak

Omslag

Bekken hvor det er planlagt pumpehus for uttak av vann til basseng.
Foto: Terje Blindheim

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-225-8

BioFokus-notat 2012-22

Tittel

Naturverdier innenfor planområde for ny skiarena ved Vestmarkssetra, Bærum kommune

Forfattere

Terje Blindheim

Dato

13. november 2012

Antall sider

15 sider

Refereres som

Blindheim, T. 2012. Naturverdier innenfor planområde for ny skiarena ved Vestmarkssetra, Bærum kommune. BioFokus-notat 2012-22. ISBN 978-82-8209-225-8. Stiftelsen BioFokus. Oslo

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgiver

Bærum skiklubb

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.
Andre BioFokus rapporter og notater kan lastes ned fra:
<http://lager.biofokus.no/web/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadalléen 21, 0349 OSLO

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Innhold

Bakgrunn	4
Metode	6
Tidligere undersøkelser	6
Naturgrunnlag	6
Påvirkning	6
Resultater	7
Ferskvann	8
Ferskvannskvaliteter nedstrøms tiltaket	9
Konsekvenser og avbøtende tiltak	10
Vannuttak	10
Skogsmark	10
Oppsummering av tiltak	13
Oppsummering/konklusjon	13
Litteratur	14

Bakgrunn

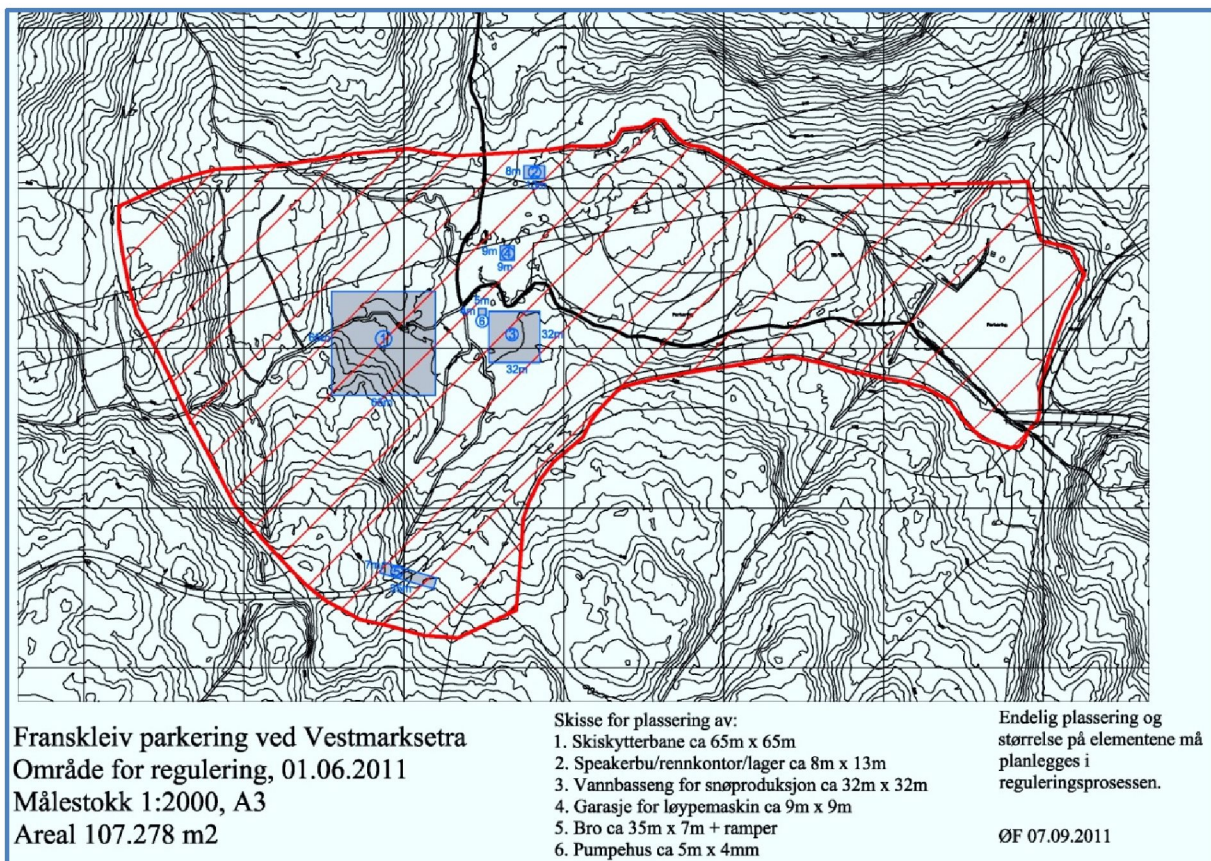
BioFokus har på oppdrag fra Bærums Skiklub v/ Halvard Moe kartlagt naturverdier i planområde for ny skiarena ved Vestmarkssetra i Bærum kommune. Det har vært et særlig fokus på uttak av vann til snøproduksjon da NVE i brev av 23. sept. 2010 og 16. juni 2011 har bestemt at dette tiltaket er konsesjonspliktig og de påpeker sammen med Fylkesmannens miljøvernnavdeling at en kartlegging av rødlistede arter og arter generelt knyttet til Stokkerelva skal gjennomføres.

Miljøverndepartementet har i brev fra 9. mai gitt tillatelse til igangsetting av arbeid med reguleringsplan for skiarena med skiskytingsanlegg. Departementet skriver bl. a. følgende: *"Miljøverndepartementet gir med dette tillatelse til igangsetting av planarbeidet innenfor markalovens rammer og øvrige bestemmelser. Alle tiltak må utredes og vurderes i forhold til virkningene for øvrig friluftsliv, idrett og naturopplevelse, samt for landskap, naturmangfold og kulturminner. Alle inngrep skal skje med minst mulig terrengmessige inngrep og landskapsmessig eksponering. Det må velges løsninger som sikrer at ulempene for de øvrige hensyn lover skal ivareta blir så små som mulig, både når det gjelder utforming av prosjektet og når det gjelder gjennomføringen av nødvendige anleggsarbeider".*

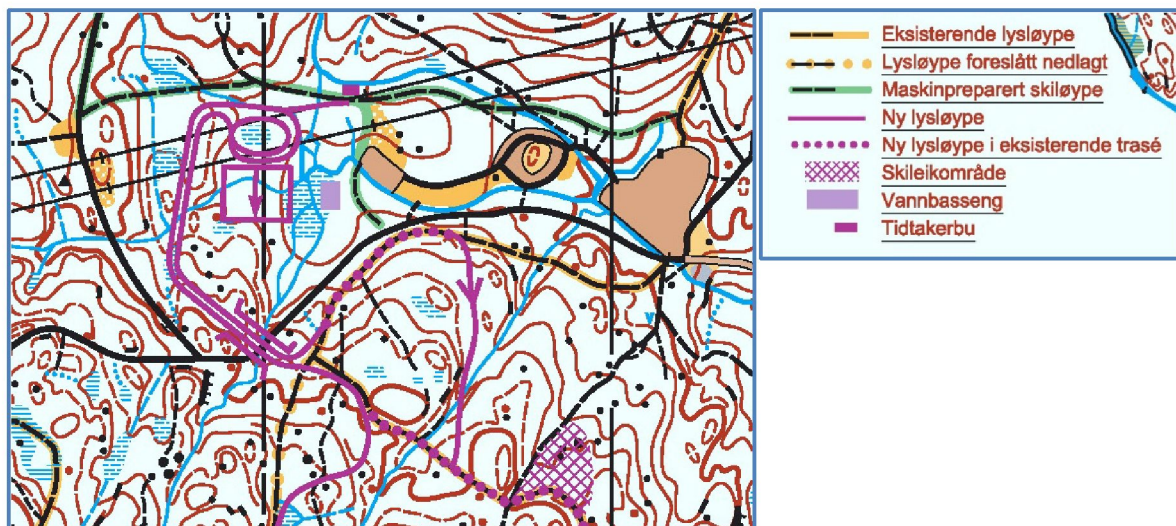
Tiltakshaver ønsker følgende knyttet til uttak av vann:

- Vi søker om å få bygge basseng på 2000 m³ (sjå vedlagt kart - raud firkant i oval ring)
- Vi søker om å fylle vatn i bassenget frå Stokkerelva.
- Fyllinga av bassenget skal skje i perioden frå oktober og til slutten av året. I rapporten utarbeida av Væringstad og Dimakis (side 9), NVE Oslo, er det estimert at 5-percentil minstevassføring for Stokkerelva vil vere 4 l/s. Vi vil difor sørgje for at denne minstevassføringa vert slept i oppfyllingsperioden.
- Uttaket vil vere rundt 2000 m³, kanskje litt meir dersom ein har tilsig av vatn i den perioden snøproduksjonen pågår (typisk ei veke).

På dette grunnlag har BioFokus kartlagt og vurdert naturverdiene innenfor planområdet slik dette er avgrenset i figur 1 nedenfor.

Figur 1. Viser planskisse for reguleringsplan for området med inntegning av noen av elementene i anlegget.

Figur 2. Kartet viser skiløyper m.m. i det planlagte skianlegget ved Vestmarkssetra. Tegnforklaringer til høyre.

Metode

Området er undersøkt for naturtyper etter DN-håndbok 13, og fremmede arter ble ettersøkt. Det ble sett etter rødlistearter, og potensialet for slike er vurdert både i tilknytning til vann og land. Alle artsdata er lagt inn i BioFokus' artsbase (BAB), som er direkte knyttet til Artskart. Feltarbeidet ble utført av Terje Blindheim 29. august 2012. Rapporten er skrevet i løpet av oktober 2012.

Tidligere undersøkelser

Det er ikke tidligere kartlagt naturtypelokaliteter innenfor planområdet. I forbindelse med skogregistreringer i Bærum kommune i 1999 (Blindheim 2001) ble området vurdert, men da det den gang var fokus på å kartlegge eldre skog har nok ikke dette området blitt grundig kartlagt. Ingen viltområder er kartlagt innenfor området. Rødlistearten buttmarikåpe (*Alchemilla plicata*), som er vurdert som nær truet, er registrert i området rundt Vestmarksetra, men lav presisjon (700 meter) gjør det vanskelig å si nærmere bestemt hvor funnet er gjort. Arten er knyttet til noe baserik slåtte- og beitemark, naturtyper som nesten ikke forekommer innenfor planområdet. Det er heller ikke registrert fremmede arter innenfor avgrensningen tidligere.

Naturgrunnlag

Planområdet ligger mellom 225-250 meter over havet i flatt og slakt nordøst hellende terreng. Berggrunnen er rombeporfyr, noe som kan gi grunnlag for middels rik vegetasjon. I store deler av området er imidlertid fjellet dekket av tykke løsmasser som gir opphav til svært produktiv granskog med høy bonitet. Vegetasjonskartet til kommunen klassifiserer mye av skogen som høystaudegranskog. Stedvis presses grunnvann opp gjennom løsmassene og skaper kildepreget vegetasjon som er til dels rik. Det løper en rekke mindre bekker gjennom området. I vest er disse meget små og fremstår som små sig. I midtre deler hvor disse småbekkene samler seg blir bekken noe bredere, men aldri mer enn 1-2 meter i bredde. I midtre deler av området rundt planlagt vannmagasin har bekken dannet meandere i løsmassene. Gamle bekkeløp som nå kun fører vann i sterk flom kan sees i terrenget.

Påvirkning

Planområdet er til dels sterkt påvirket av ulike typer infrastruktur og historisk av skogsbruksaktivitet. I nord går det en 45 meter bred kraftgate gjennom området, mens parkeringsplass dekker en stor andel av de nordøstre delene. I sør er det etablerte skiløyper og skogsbilvei. Skogen i hele området er drevet etter moderne skogbruksmetoder, og plantet ensjiktet granskog dominerer det aller meste av skogen på øvrige arealer. I disse skogene er det imidlertid få tekniske inngrep. Totalinntrykket av området er at det er forholdsvis sterkt preget av ulike typer påvirkning. Se figur 3 for en arealoversikt over påvirkningen i planområdet.

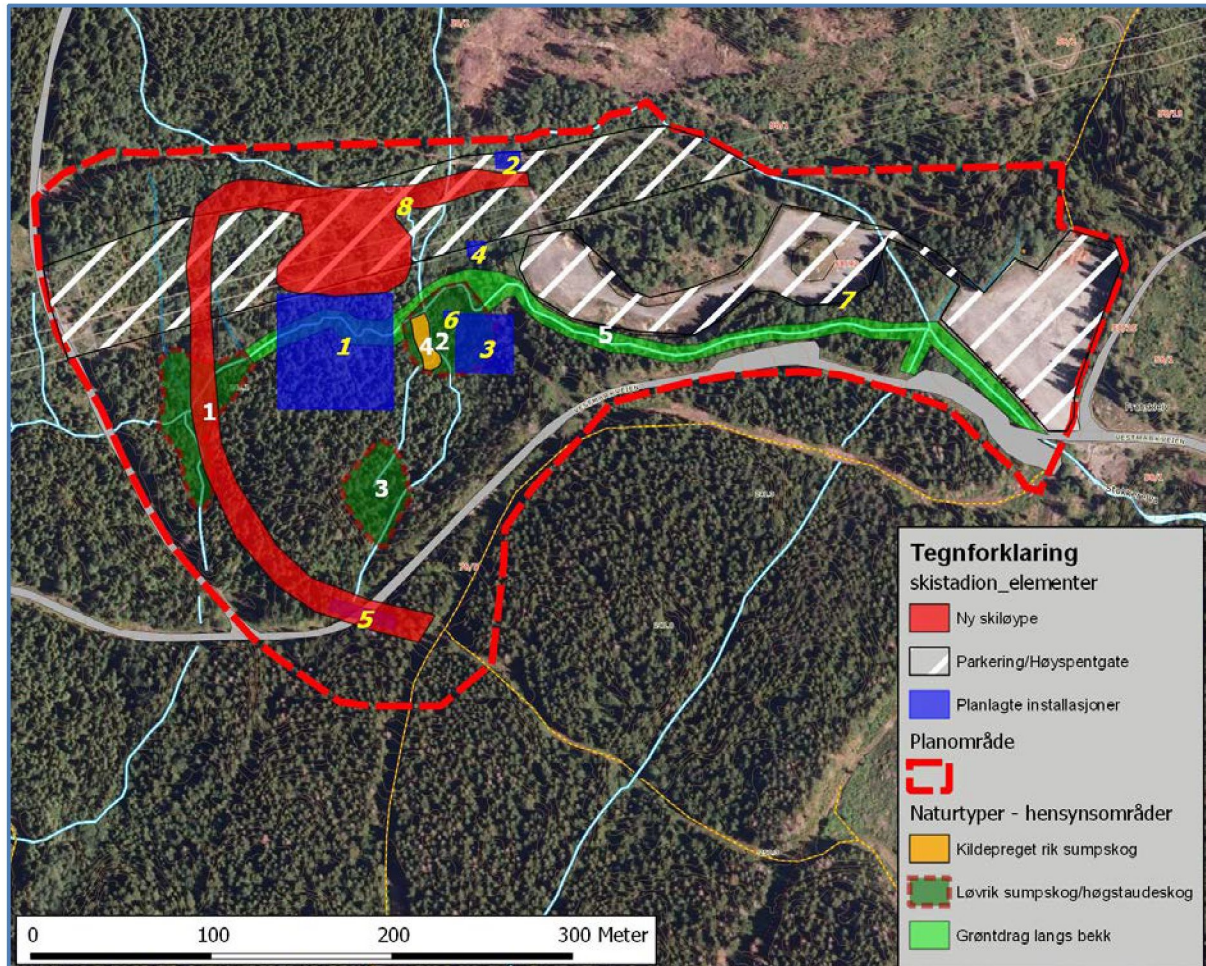
Resultater

På grunn av den sterke påvirkningen innenfor planområdet, som beskrevet over, har det ikke blitt påvist spesielle arter som er avhengig av gamle naturelementer som store gamle trær, gammel skog, død ved osv. Knyttet til områder med dype løsmasser med kildepåvirkning har det imidlertid blitt kartlagt fire skoglokaliteter merket med hvite tall fra nr. 1-4 i figur 3. Disse områdene skiller seg ut fra øvrig skog ved å ha større markfuktighet, større andel løvtrær og en forholdsvis artsrik karplanteflora typisk for rike og fuktige skogområder. Område 4 i figur 3 angir den delen av disse områdene som hadde rik kildeskogsvegetasjon med arter som slakkstarr, skogstarr, maigull, bekkeveronika, bekkekarse og sumphaukeskjegg. Arealet på dette området er imidlertid kun 0,25 dekar og bare deler av dette igjen hadde den mest interessante floraen. Innenfor alle disse områdene har det blitt drevet ordinært skogbruk, skogen er derfor ung, men mer sjiktet og mer åpen enn de tette granskogene forøvrig. Område 4 oppfyller kriteriene som er satt for å avgrense rikere sumpskog i henhold til DN håndbok 13 og det nye faggrunnlaget for rik sump- og kildeskog (Jansson 2012). Selv om området er lite er det ugrøftet, har intakt vannhusholdning og her finnes noen karakterarter for denne skogtypen. Lokaliteten vurderes på dette grunnlag som en viktig naturtype (B verdi). Området bør sees i sammenheng med de resterende arealene med sumpskog som i sin helhet utgjøres av lokalitet 2.

Bildet viser kildeskogsvegetasjon innenfor dellokalitet 4.

Lokalitet 1-3 har lignende kvaliteter som lokalitet 4, men har ikke et så sterkt kildepreg og er heller ikke så rike. Disse vurderes derfor ikke å være naturtyper etter DN håndbok 13, men er områder som tilfører variasjon og på sikt kan bli viktige for biologisk mangfold dersom de ikke utsettes for nedbygging eller hard hogst.

Figur 3. Kartet viser eksisterende situasjon som parkering, veier og høyspentgate, planlagte tiltak i form av ny skiløype og ulike typer installasjoner (beskrevet i detalj i figur 1, samme nummerering i gult i denne figuren). Nr. 7-8 utgjør parkeringsplass og høyspenttrasé. Grønt og oransje avgrensning angir "grønne" områder med spesielle/avvikende naturverdier (nummerering av lokaliteter i hvitt).

Ferskvann

Det har vært særlig fokus på å få utredet biologiske verdier knyttet til Stokkerelva som renner gjennom planområdet. Stokkerelva må vel strengt tatt betraktes som en bekk i dette området da den sjelden er mer enn to meter bred og med liten dybde hele veien på hele strekningen gjennom planområdet. I deler av det sentrale området rundt planlagt vannbasseng er bekken stilleflytende og svakt meanderende i partier. Kantskogen til bekken er dominert av løvskog ved nedre parkering hvor det er mye gråor. I tilknytning til de stilleflytende partiene ved planlagt vannbasseng er det en mosaikk av gran, gråor, bjørk og ask. For øvrig dominerer ensjiktet forholdsvis ung granskog kantsonene.

Et bekkedrag kan ha en viktig funksjon som viktig økologisk korridor i landskap som ellers har lite gjenværende natur, og de kan være viktige objekter i seg selv

ved å huse arter (spesielt ferskvannsinvertebrater) som er knyttet til selve vannstrengen og/eller kantsonen til bekken.

De kartlagte bekkene i planområdet ble vurdert ikke å ha kvaliteter som nevnt over. Kantsonene til bekken er svært trivielle med ung skog og bekken er kanskje for liten til å gi stabilt høye luftfuktighetsforhold som er gunstig for en del sjeldne arter. Selve bekkestrengen er vurdert å være for liten og i de fleste partier for hurtigrennende, samt i perioder svært tørkeutsatt, for å kunne gi grunnlag for et spesielt mangfold av ferskvannstilknyttede arter. Det er ikke gjort særskilte undersøkelser av invertebrater etc. da potensialet for sjeldne og trua arter ble vurdert som svært lite i denne delen av bekken. Trolig er potensialet både for vannlevende arter og arter knyttet til kantsonen større lenger nede i vassdraget når man kommer under marin grense og da særlig der elva renner over kalkfjell.

Ferskvannskvaliteter nedstrøms tiltaket

Til tross for at potensialet for økt biologisk diversitet, kanskje også av sjeldne arter, øker noe lenger nede i elva har vi ikke gjort spesifikke undersøkelser nedstrøms planområdet. Elva renner hurtig i et langt parti nedenfor planområdet, og nedenfor pumpehuset kommer det inn flere bekker som i den forholdsvis korte fyllingsperioden vil bidra til å holde vannmengden i Stokkerelva på et akseptabelt nivå. Områdene som vurderes som mest interessante for ferskvannsinvertebrater, og også fisk, er områdene fra Åstad naturreservat og ned til sjøen. Etter vår mening vil uttak av vann i området ved Vestmarkssetra ikke kunne ha noen effekt på arter i eller i tilknytning til vannstrengen i disse områdene og trolig ei heller på områder som ligger rett nedenfor tiltaket. Dersom tidspunktet for fylling av vannbassenget gjøres i perioder med høy vannføring vil effekten reduseres ytterlige. Se ellers avbøtende tiltak nedenfor.

Bildet viser bekkedraget slik det ser ut på sørsiden av den øvre parkeringsplassen.

Bildet viser bekken i et område hvor den danner små meandere i sumpområdet nær det planlagte vannbassenget.

Nedenfor pumpehuset kommer det inn flere bekker som i den forholdsvis korte fyllingsperioden vil bidra til å holde vannmengden i Stokkerelva på et akseptabelt nivå.

Konsekvenser og avbøtende tiltak

Vannuttak

Det bør legges vinn på å ta ut vann i perioder hvor det er høy vannstand i bekkene og dersom det tas opp ytterligere vann i forbindelse med snøproduksjonen bør angitt minstevannføring følges. Det bør påses at vannstanden i de flattere partiene rundt pumpehuset ikke tømmes i forbindelse med pumping, men holdes konstant på et minimumsnivå for å unngå større svingninger i grunnvannsstanden i omkringliggende områder. Det er mulig at dette ikke er noe problem så lenge minstevannføringen holdes.

Skogsmark

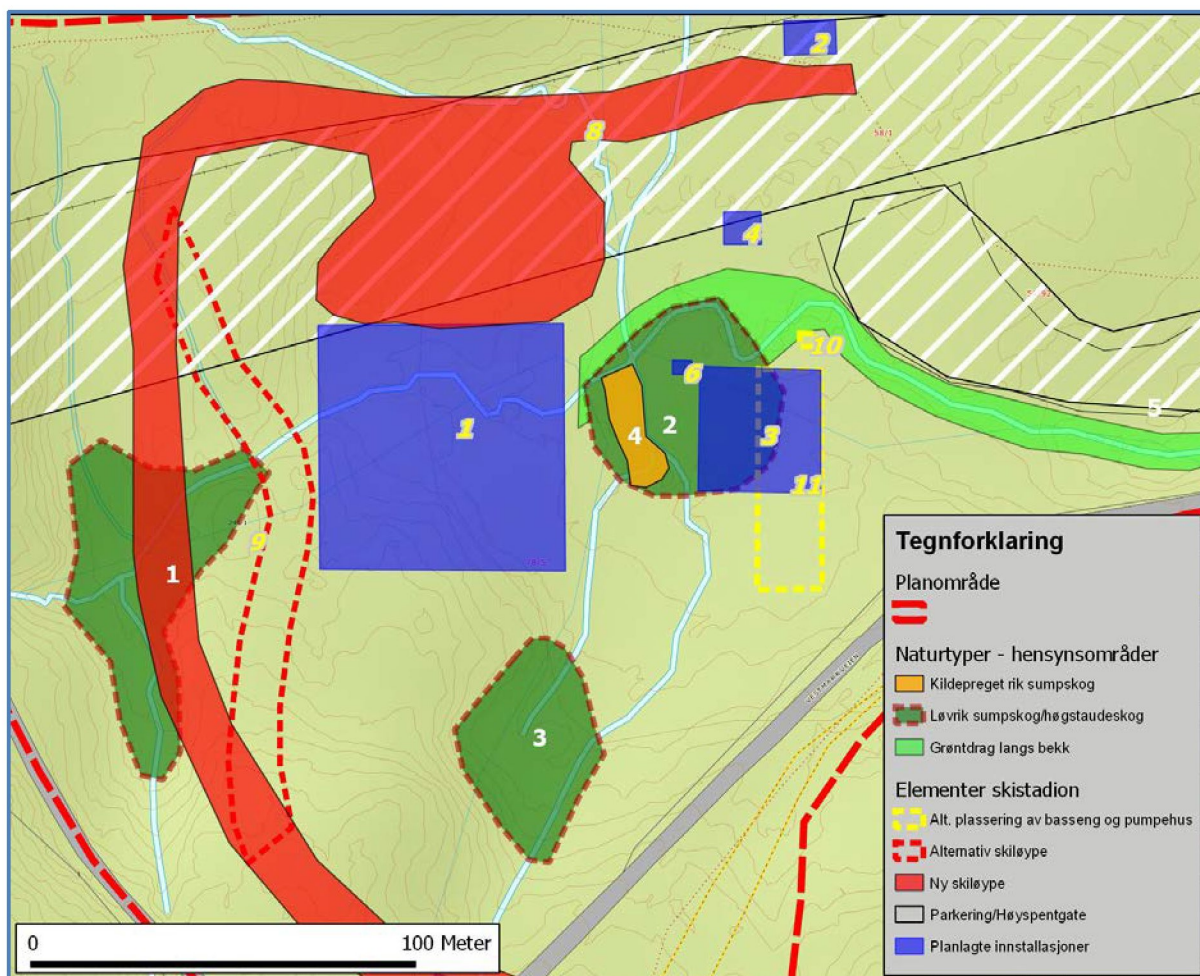
De fire områdene i figur 3 (lokalitet 1-4 angitt med hvite tall) angir områder med høyere grunnvannsstand med kildepreget vegetasjon og større løvinnslag enn ellers i området. De skiller seg derfor noe ut i et ellers homogent område med plantet granskog uten spesielle biologiske kvaliteter. På denne bakgrunn anbefales det å ivareta disse områdene som løvdominerte områder hvor grunnvannsstanden ikke påvirkes negativt.

Område 1 utgjør et forholdsvis flatt område hvor mange små bekker møtes i den sentrale delen. Dette området er planlagt brukt til skitrasé slik det er angitt i figur 3. Dersom en skitrasé medfører oppfylling med masser, bekker som må legges i rør m.m. vil dette fuktområdet bli ødelagt. Flytting av løype mot vest er

nok vanskelig da det her er en bratt kant opp mot veien. Dersom det er mulig å legge løypa i en sving mot øst, inn mot skyteområdet, vil det meste av område 1 kunne spares for inngrep. Deler av bekken må legges i rør under fylling dersom ikke bro benyttes.

Område 2 som utgjør den største flata med kildepreget og forsumpet skog overlapper i øst mot vannbassenget (nr. 3) og vil påvirkes negativt av dette inngrepet og av pumpehuset (nr. 6). Hele biotopen vil ikke forsvinne, men det aller meste av området vil i forbindelse med bygging og drift mest trolig bli berørt. Det foreslås her å anlegge et basseng som er dratt ut mot sør og et pumpehus som plasseres på nordøstre hjørne av bassenget der ny løypetrasé allerede har ført til en del inngrep. Figur 4 viser forslag til angivelse av disse elementene som vil skåne en langt større del av de viktigste sumpskogsarealene. Det er viktig at områdene mellom skytebanen og vannbassenget ikke brukes i anleggsfasen. Dersom noe areal må brukes bør det foregå så tett opp til installasjonene som mulig. All påvirkning (utgraving, kjørespor m.m.) som medfører forringelse av grunnvannsspeilet i sumpskogen må repareres. All kjøring som er strengt nødvendig i dette området bør foregå på frossen mark for å hindre dreneringsskader.

Område 3 ser ut til å ligge i et område som ikke vil påvirkes av nye installasjoner eller løypelegging. Det bør derfor være uproblematisk å ivareta dette området.

Figur 4. Kartet viser alternativ skiløype rundt biotop nr. 1, alternativ plassering av vannmagasin(nr 11) og pumpehus (nr 10), samt grøntsone langs bekken som må snevres inn for å gi plass til skytebane.

Område 4 utgjør den mest verdifulle delen av sumpskogen. Området vil ikke direkte berøres av de planlagte installasjonene, men avstanden til både skytebanen og vannbassenget er kun 10 meter. Det er derfor en reel fare for skader i forbindelse med bygging av anleggene. Det er også usikkerhet knyttet til hvordan grunnvannssiget som gir opphav til sumpskogsvegetasjonen vil påvirkes av anleggelse av skytebanen. Grunnvann presses opp gjennom løsmassene i bunn av skråninga og denne vanntransporten kan ødelegges dersom det graves opp masser eller deponeres store mengder masser ved bygging av voll eller lignende. Det er vanskelig å se noe reelt alternativ til plasseringen av skytebanen dersom denne må være så stor. Et alternativ kan imidlertid være å flytte både skyteanlegg og skiløype lenger vest. Område 1 må da brukes til disse formålene for å bedre ivareta område 4/2.

Område 5 utgjør hovedbekkeløpet fra sumpskogen ved vannbassenget og ned til hovedveien, se figur 3 og 4. Dette er en bekkstreng som i dag har små verdier tilknyttet kantsonen. Det er derfor ønskelig å fjerne noe gran for å få opp mer løvskog av ulike treslag langs bekken. De løvtrærne som kommer opp bør ikke hogges når de blir eldre men få vokse seg store og grove. Løvinnslag ved bekker tilfører bekkemiljøet næringsstoffer som vannlevende organismer

nyttiggjør seg av og gamle løvtrær som står i bekkenære omgivelser kan være et viktig habitat for en rekke ulike sjeldne og trua arter.

Generelt vil et større løvinnslag i området være positivt. Løv gir jo også den effekten på en vinterarena at den er ganske gjennomsliktig om vinteren, men lukker igjen områder på sommerstid når denne typen anlegg ikke er like vakre å se på. Granskog i partier kan stedvis være gunstig for å hindre for sterk soleksponering og dermed rask snøsmelting i løypene.

Oppsummering av tiltak

Tabell 1. Tabellen oppsummerer de ulike naturverdiene og tiltakene som kommer i konflikt med dem.

Lokalitet	Naturverdi	Tiltak	Konsekvens	Avbøtende tiltak
Nr 1	Lokal verdi	Ny skiløype	Med dagens forslag vil store deler av biotopen gå med til løypetrasé.	Ved flytting av skiløype som foreslått vil det meste av lokaliteten ivaretas. Ved flytting av hele anlegget mot vest vil hele lokaliteten utgå.
Nr 2/4	Lokal-regional verdi, naturtypekvaliteter etter DN håndbok 13 C-B verdi.	Vannbasseng/skytebane	Med dagens forslag vil store deler av biotopen bli nedbygd og potensielt negativt påvirket av bygging av skytebane.	Flytting av pumpehus og vannbasseng mot øst vil skåne mye av biotopen dersom anleggsarbeidet gjøres skånsomt. Ved bygging av skytebane bør det forhindres at grunnvannsforholdene rundt biotopene endres.
Nr 3	Lokal verdi	Ingen	Ingen	Ingen nødvendig
Nr 5	Lokal verdi	Uttak av vann og inngrep i kantsone	Små, negative	Det bør legges vinn på å skape en mer løvdominert kantsone til bekken. I området ved skytebanen hvor skogen må holdes nede kan det med fordel legges til rette for at den naturlige vegetasjonen etter hogst bevares. Ved årlig rydding/slått kan det da skapes engsamfunn av planter i stedet for tett krattskog. Det forventes at bekken ikke lukkes dersom det ikke er helt nødvendig. Fylling av vann til vannbasseng bør skje i perioder med høy vannføring.

Oppsummering/konklusjon

Planområdet som er forslått brukt som skistadion ved Vestmarksetra er etter min mening godt egnet til formålet. Området er allerede sterkt påvirket av ulike typer inngrep og det er ikke kartlagt noen områder med store naturverdier. Det er trolig godt mulig å ivareta de registrerte lokalt viktige naturområdene innenfor planområdet ved å justere noe på planene. Dersom tiltakene gjennomføres som planlagt vurderes den negative konsekvensen på naturmangfoldet som liten-middels. Konsekvensen av uttak av vann vurderes også som lite negativ selv om deler av vannføringen i perioder vil påvirkes, en påvirkning som vil være mindre dersom fyllingen av bassenget gjøres i perioder med høy vannføring.

Hydrologirapporten for området (Væringsstad og Dimakis 2012) foreslår brønnvann som en aktuell kilde til fylling av bassenget. Dersom en slik metode

kan brukes uten skadelig effekt på de registrerte kildeområdene er det ingen biologiske grunner til å utelate dette som alternativ fyllingsmetode.

Litteratur

- Blindheim, T. 2001. Kartlegging og verdisetting av naturtyper i Bærum kommune. Siste Sjanse-rapport 2001-2, s.36.
http://biolitt.biofokus.no/rapporter/sistesjanserapport_2001-2.pdf
- Jansson, U. 2012. Utkast til handlingsplan for rikere sump- og kildeskog. BioFokus-rapport 2011-20.
- Væringstad, T. og Panagiotis, D. Hydrologiske data for Fløyta og Stokkerelva, Bærum kommune i Akershus. 2012. Rapport fra Norges vassdrags- og energidirektorat.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://www.biofokus.no/Publikasjoner/publikasjoner.htm>